

Пригодій М. А.
Інститут вищої освіти АПН України

АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Стаття присвячена дослідженню стану підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профільного навчання у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: вчитель технологій, підготовка майбутніх вчителів, технологічний профіль.

В умовах розбудови незалежної держави одним з найважливіших завдань української педагогічної науки і практики стає визначення та науково-методичне забезпечення пріоритетних напрямків розвитку національної школи. Серед цих напрямків особливою актуальністю визначається профільне навчання, яке ставить за мету підготовку учнів до свідомого вибору майбутньої трудової діяльності.

Спілкування з вчителями трудового навчання (технологій) міських і сільських загальноосвітніх шкіл з метою визначення рівня готовності вчителів до організації профільного навчання дало наступні результати – значна частина вчителів (72 %) оцінює свій рівень підготовки до профільного навчання учнів як невисокий, при цьому вони вказують, що причиною такого рівня своєї готовності до організації профільного навчання учнів, є відсутність підготовки в даному аспекті в процесі навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Мета статті – провести аналіз стану підготовки майбутніх вчителів технологій до реалізації технологічного профільного навчання у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів.

З урахуванням потреб конкретних територій для відшкодування браку вчителів і з метою розвитку трудової підготовки молоді, а також із прийняттям нової освітньої галузі “Технологія”, стала необхідністю корінна перебудова підготовки вчителів. Відповідно затверджена спеціальність 6.010103 “Технологічна освіта” терміном навчання 4 роки – освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр та 7.010103 “Технологічна освіта” терміном навчання 4+1 рік – освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліст. Це дозволило істотно розширити можливості спеціалізації шкільного вчителя технологій та підвищити якість підготовки учнів до трудового життя.

Основна кваліфікація – вчитель технологій (із зазначенням профілю спеціалізації) та креслення. Передбачалося готувати фахівця для викладацької діяльності у загальноосвітніх закладах, що реалізують програму загальної середньої освіти, для проведення позакласної та позашкільної роботи, а також для здійснення дослідної та методичної роботи.

З 2007 року всі індустріально-педагогічні факультети України здійснюють підготовку вчителя за цією спеціальністю, яка передбачає більше двадцяти різних профілів вчителів технологій.

В даний час підготовку вчителів технологій здійснюють відповідні факультети у педагогічних вузах.

Випускник, який отримав кваліфікацію вчитель технологій та креслення, повинен бути готовим здійснювати навчання і виховання учнів з урахуванням специфіки предмета, що викладається; сприяти соціалізації, формування загальної культури особистості, усвідомленого вибору і подальшого освоєння професійних освітніх програм; використовувати різноманітні методи і засоби навчання; забезпечувати рівень підготовки учнів, що відповідає вимогам державного освітнього стандарту; усвідомлювати необхідність дотримання прав і свобод учнів, передбачених Законом України “Про освіту”, Конвенцією про права дитини, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію, бути готовим

брати участь у діяльності методичних об'єднань та в інших формах методичної роботи, здійснювати зв'язок з батьками (особами які їх замінюють) виконувати правила і норми охорони праці, техніки безпеки і протипожежного захисту, забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів в освітньому процесі.

Таким чином, у зв'язку з тим, що стандарт був затверджений до прийняття Концепції профільного навчання в ньому виявилися не закладеними якості, необхідні вчителю технологій для реалізації технологічного профільного навчання. Це знайшло відображення й у змісті освіти.

Аналіз освіти за спеціальністю “Технологічна освіта” дозволив встановити, що вивчення загальних гуманітарних і соціально-економічних, загально-професійних дисциплін і дисциплін предметної підготовки не сприяє прищеплення студентам усіх знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації технологічного профілю навчання. Зміст багатьох дисциплін орієнтований на формування у студентів знань, хоча дисципліни предметної підготовки є орієнтованими на практичну діяльність.

Ряд дисциплін “Психологія”, “Педагогіка”, “Методика трудового навчання”, “Технологічний практикум” та ін., непрямим чином впливають на якість підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання. Ці дисципліни, з одного боку, дозволяють студентам успішно опанувати педагогічними функціями: діагностичною, організаторською, комунікативною, контрольною-аналітичною, оціночною і формуючою, а, з іншого – їх вивчення дає випускникові вищого навчального закладу можливість надалі організувати роботу не тільки зі школярами, а й з людьми різного статусу і різного віку:

– вивчення курсу “Вікова психології” дозволяє орієнтуватися в психологічних особливостях різних вікових груп школярів, які необхідно враховувати при реалізації технологічного профілю навчання;

– курс “Теорія і методика вихованої роботи”, що включає такі теми, як рушійні сили і логіка виховання, закономірності та принципи, система форм і методів виховання, особливо актуальний для організації взаємодії з учнями та їх батьками.

Разом з тим, на нашу думку, у зміст цих дисциплін необхідно включити і теми, спеціально орієнтовані на підготовку студентів до роботи в режимі профільної школи.

Наприклад, при вивченні психології більше уваги приділяти навчанню студентів діагностичним методикам, що дозволить виявити професійні нахили школярів. У процесі вивчення педагогіки акцентувати увагу студентів на питаннях організації профільної орієнтації і т.п.

Аналіз дисциплін предметної підготовки показує, що в процесі їх вивчення вже здійснюється, хоча і недостатньо повно, підготовка майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання школярів.

Наступним завданням було з'ясувати, як ставляться педагогічні колективи індустріально-педагогічних факультетів до підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання.

Були опитані викладачі Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка.

Викладачам було поставлене таке питання: “Дайте, будь ласка, визначення поняття “профільне навчання”. Відповіді були різні: “Профільне навчання – це навчання, спрямоване на різні спеціалізації школярів та їх підготовку до вступу у вищі навчальні заклади”, “Профільне навчання – форма організації навчання, призначена для індивідуалізації та диференціації навчання” і т.п.

Наступне питання, яке було задано викладачам, звучало так: “Чи приділяєте Ви увагу підготовці майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання?” 61% опитаних викладачів відповіли, що вони намагаються приділяти увагу цій проблемі на

своїх заняттях, 13% – намагаються приділяти увагу на заходах, що проводяться в якості куратора або наставника курсу, 20% – зачіпають цю проблему під час індивідуальних бесід.

На питання: “Які форми і методи Ви використовуєте в процесі підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання?” Відповіді розподілилися таким чином: 15% – назвали бесіди, 40% – ділові ігри, 35% – творчі проекти, 10% опитаних дали різні варіанти відповідей: зустрічі з представниками різних професій, дискусії, виконання курсових і дипломних робіт, приклади з життя і зв’язок з підприємствами і т.д.

Нас також цікавило, які труднощі відчувають викладачі в роботі з підготовки студентів до реалізації технологічного профілю навчання в сучасній школі. Розподіл відповідей на це питання представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Труднощі, що виникають перед викладачами вишів при підготовці студентів до профільного навчання

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Відсоток респондентів (%)</i>
В організації роботи з підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання школярів.	51
У виборі форм і методів підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання.	37
В оцінці рівня готовності майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання	12

Далі респонденти відповіли на запитання про оцінку свого рівня готовності до підготовки майбутніх учителів технологій до організації технологічного профілю навчання. Були отримані такі відповіді (ніхто не оцінив рівень своєї готовності як високий):

- середній рівень – 39%;
- низький рівень – 61%.

Останнє питання, яке було задано викладачам, звучало так: “Як підвищити, на Вашу думку, ефективність підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання школярів?” Відповіді були різні.

- Створити всередині вузу умови для розширення профілів спеціалізації студентів.
- Використовувати більш нові і досконалі форми і методи підготовки та підвищення рівня готовності самих викладачів.
- Залучати до процесу підготовки студентів висококваліфікованих викладачів з дисциплін спеціалізації.
- Розробити теоретичну і методичну основу такої підготовки.
- Вводити в навчальний план різні спецкурси, що сприяють вдосконаленню підготовки майбутніх вчителів.
- Здійснювати індивідуальну роботу зі студентами.

Ситуація, що склалася в педагогічних вузах – структура практичної підготовки майбутніх учителів технологій спрямована більшою мірою на функціональне освоєння педагогічної професії. Вона слабо орієнтує студентів на здійснення цілісної педагогічної діяльності.

Більш глибокий аналіз діяльності студентів у період педагогічної практики показує, що зовнішні прояви активності студентів часто не ведуть до внутрішніх змін. Студенти мало проводять профорієнтаційних бесід, не організують екскурсії на різні виробництва. Діяльність за шаблоном, як правило, не пов’язана з реальними проблемами дітей і відображає адаптивні форми педагогічної діяльності.

Студенти спрощено розуміють завдання педагогічної практики як виконання ролі помічника вчителя і класного керівника. Включаються в реальну педагогічну діяльність

студенти молодших курсів, не маючи достатньої теоретичної бази, освоюють “видиму”, формально-виконавську частину професійно-педагогічної діяльності, не підкріплену її глибинним осмисленням.

При цьому професійно-педагогічна діяльність студентів залишається на низькому рівні. У зв’язку з тим, що шкіль з технологічним профілем навчання поки недостатньо, педагогічна практика організується переважно у звичайних школах. Спостерігається також скорочення кількості сільських шкіл, в яких організується педагогічна практика.

Аналіз відображення в навчальних посібниках педагогічного та професійного циклу проблеми підготовки майбутнього вчителя технологій до реалізації технологічного профілю навчання показав, що в багатьох з них не розглядаються питання підготовки студентів до реалізації профільного навчання. Це ще раз підтверджує наше припущення про те, що викладачі вищих навчальних закладів відчувають брак навчально-методичних посібників з проблеми підготовки студентів у досліджуваному напрямку.

Аналіз досвіду роботи педагогічних колективів індустріально-педагогічних факультетів з підготовки майбутніх учителів технологій дозволив виявити, що у змісті роботи за даним напрямком відсутня системність. Можна виділити лише деякі види навчально-виховної роботи з підготовки студентів до реалізації технологічного профілю навчання школярів. Це, перш за все, використання проектного методу з дисциплін предметної підготовки та ділові ігри.

Наведені факти (аналіз особливостей реалізації технологічного профілю навчання, готовності вчителів технологій та сучасний стан підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання школярів) свідчать про необхідність наукової розробки проблеми підготовки майбутніх учителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання школярів.

Використана література:

1. Концепція профільного навчання в старшій школі: Затв. рішенням колегії М-ва освіти і науки України від 25.09.03 № 10/12-2 [АПН України. Ін-т педагогіки] / уклад. : Л. Березівська, Н. Бібік, М. Бурда [та ін.] // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2003. – № 24. – С. 3-15.
2. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс]: Верховна Рада УРСР; Закон від 23.05.1991 № 1060-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1060-12>.
3. *Сотніченко І. І.* Модель підготовки вчителів до профільного навчання старшокласників у системі підвищення кваліфікації / І. І. Сотніченко // Народна освіта. – 2008. – Вип. 1(4). – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2008-1/08siispk.htm>.

Пригодий Н. А. Анализ подготовки будущих учителей к реализации технологического профильного обучения в общеобразовательных учебных заведениях.

Статья посвящена исследованию состояния подготовки будущих учителей технологий к реализации технологического профильного обучения в старших классах общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: учитель технологий, технологический профиль, подготовка будущих учителей.

Prihodiy M. A. Analysis of preparation of future teachers to the implementation of technological profile education in mainstream education.

The article revealed the results of a study of training future teachers technology to work in the senior classes with profile teaching of secondary schools.

Key words: teacher technology, technology profile, training future teachers.